

כאמרו קרין לא שם נעורין... אשם חסומים נעורים (הרב הרב...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משול ערימת" רחוב שאגת אריה 25 / 17 קרית ספר 71919 מודיעין עלית ארץ ישראל

גליון מספר 356

הוציאה לאור ע"י מנכ"ל הו"צ אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לונדון

לע"פ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

מסכת שבועות דף לה – דף מד

בס"ד, כד אב התש"ע.

דף לה ע"א

אמר רב יהודה אמר שמואל כללו של ר' מאיר פרטו של ר' יהודה. ביאר בחידושי הריטב"א דבין ר' מאיר ובין ר' יהודה מודו דוא"ו מוסיף על ענין ראשון, וכדאמרין בביבמות (ט). ופליגי אמאי קאי התוספת דוא"ו. דר' מאיר סבר דאגברי קאי, ומשום הכי ולא לך ולא לך הוי כללא, דהשבועה דקאמר מעיקרא אכולהו קאי. ור' יהודה סבר, דאשבועה קאי, ומשום הכי הוי פרטא, דהוי כאומר שבועה על כל אחד ואחד.

ב) רש"י ד"ה כללו, בסוה"ד, דאי לא לך לר' יהודה נמי פרטא ולא חשיבא כללא אלא שאין לכם מאי שנא ולא לך דנקט. ועיין תוס' ד"ה כללו. ובחידושי הרמב"ן, דחה ראייתו, משום דאיכא למימר דלא נקט אלא מאי דפליג עליה. וכתב, דשמא כיון דר' מאיר לא בירר דבריו, ניחא למימר דבתרתי פליגי.

ג) גמ', מדקאמר ר' מאיר שבועה שאין לכם בידי כללא הוי מכלל דולא לך פרטא הוי. הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי הוצרך לדייק מכללא, ולא מדתני בהדיא דולא לך הוי פרטא. ותירץ, דלישנא דולא לך לא דייק שפיר, דאיכא למימר דלא לך גרסינן, וכדאמרין להלן בסוגיין. ועדיפא טפי לדיוקא מכללא, דדוקא שאין לכם הוי כללא, אבל ולא לך ולא לך פרטא הוי.

ד) תוס' ד"ה הכא גריס, בתוה"ד, ואסוגיא דשמעתין קשיא דמוכח וכו'. כתב בחידושי הרמב"ן, דדווקא הכא הוי פרטא משום דאמר שבועה מעיקרא, ואיכא למימר דוא"ו מוסיף אשבועה. אבל גבי כזית כזית, שפיר איכא למימר דאדרבה, בלא וא"ו הוי טפי פרטא.

ה) גמ', אפילו חטה בכלל חטין. פירש רש"י בד"ה חטה בכלל חטין, דאם טענו חטה הרי הוא כטענו חטין. ביאר בחידושי הריטב"א, דהיינו משום ד"חטה" שם המין הוא כדכתיב "והחטה והכוסמת לא נוכח", ולא אתי לאפוקי חטין ואף על חטין תבעו. והוסיף, דאף דקרא מפורש הוא, מכל מקום בעינן לאשמועינן דהווי נמי לשון בני אדם.

ו) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והר"י מייגאש ביאר, דאם תבעו חטין שעורין וכוסמין, והלה נשבע שאין בידו חטה שעורה וכוסמת, חייב על כל אחת ואחת, ולא אמרינן דלאו לפרטא אמר חטה שעורה וכוסמת, אלא לברר שבועתו, דאם היה נשבע בסתם בלשון "אין לך בידי", איכא למימר דחטין שעורין וכוסמין אין לו, אבל חטה אחת ושעורה אחת יש לו. קמשמע לן, דאי משום לברורי לא הוי ליה למימר חטה, דכשאומר אין לי חטין אף החטה כלולה, ועל כרחק דמאי דפרט הוא משום שנשבע על כל אחת ואחת.

ז) גמ', והא תני ר' חייא הרי כאן עשרים חטאות. פירש רש"י בד"ה והתני ר'

חייא, דאמאן דאמר דאינו חייב משום הכללא קשיא לן. והריטב"א כתב, דאתרווייהו קשיא, דהא אף למאן דמחייב אכללי, הא כללי לא קחשיב. ועיין מהרש"א דהקשה בשם המהר"י בן לב אמאי לא פירש רש"י כן, ועיין מה שתיריך. והתוס' הרא"ש כתב, דדוחק למימר דמעיקרא אמאן דמחייב אכללא פריך, והדר אמאן דלא מחייב אכללא. אלא תרווייהו אמאן דמחייב אכללי פריך, דבשלמא למאן דלא מחייב אכללא, איכא למימר דדוקא היכא שאמר "אין לך בידי חטים שעורין וכוסמין" אמרינן דלא מחייב אכללא, אבל היכא דאמר "שבועה שאין לך בידי לא חטים ולא שעורים ולא כוסמין" שפיר איכא למימר דשבועה קאי אף אכללא. ובהכי איירא האי ברייתא. אלא למאן דמחייב אכללא, מאי שנא דנקט התם ט"ו ומאי שנא הכא דנקט כ'.

דף לה ע"ב

ח) גמ', אי דפריש מנינא אתא לאשמועינן. הקשה המהרש"א בשם המהר"י בן לב, מאי ראייה, לעולם איירי במפרש, ואתי לאשמועינן דהרי כאן כ' חטאות ולא כ"ה חטאות, דאפרטי מחייב אכללא לא מחייב. ותירץ המהרש"א, דליכא למימר דאתי לאשמועינן דאפרטא מחייב ולא אכללא, דהא אדרבה איכא למימר לאידך גיסא, דאיירי בתבעוהו ג' מינים, ואתי לאשמועינן דחייב נמי משום כללא. אלא על כרחק דלאו במפרש איירי, והא גופא אתי לאשמועינן דכמאן דפריש דמי.

ט) גמ', עיקר קנס הוא תובע. ביאר בחידושי הריטב"א, דאף דבלשון תביעתו "אנסת את ביתי" איכא נמי תביעת בושת ופגם, מכל מקום תביעתו היא על המפורש בתורה בעונשו של האונס, דאילו בושת ופגם מדין חובל בחבירו הוא ומדרשא אתיאה. ועלה מסיק רבין, דאין במשמעות תביעת אנסת ופיתית את ביתי, אלא תביעת קנס, שהוא בא מחמת האונס והפיתוי.

י) גמ', קנס הוא תובע ולא בושת ופגם. הקשה בחידושי הרמב"ן, מה לי בהא דלא תבעו על הבושת ופגם, הא כיון דכפר אף על הבושת ופגם יש לחייבו, וכדאמרין לעיל (לב). דבשבועת הפקדון חייב אף דלא טעין ליה. ותירץ, דכיון דקנס הוא תובע, איכא למימר דאף כפירתו בקנס היא, דאי היה תובעו בושת ופגם שמא היה מודה לו.

יא) גמ', לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובע. בחידושי הריטב"א גרס "בושת ופגם הוא תובע", וכתב, דלכאורה נראה דדווקא בושת ופגם הוא תובע ולא קנס, והיינו דאמרין דלרבנן לא שביק איניש מידי דאי מודי ביה לא מיפטר, ותבע מידי דאי מודי ביה מיפטר. ותמה, דהא כיוון דאמר לו אנסת ופיתית את ביתי, וודאי דקנס הוא תובע, דהא בושת ופגם משום חובל

הדרק היוזמי

מסכת שבועות דף לח – דף לט

כד אב – כה אב התש"ע

חפץ תקנת חכמים היא להטיל אימה על הנשבע, ומהאי טעמא משביעו בשם או בכינוי. וביאר, דלהאי טעמא ניהא אמאי בשבועת העדות וביטוי ופקדון לא בעינן נקיטת חפץ. ועיין תוס' בד"ה לאתפוסו.

יט) תוס' ד"ה לאתפוש, תימה דבשבועת העדות וביטוי ופקדון וכו'. העיר המהרש"א, דמדברי הפוסקים נראה דבשבועת הפקדון באמת בעינן נקוטי חפצא. וכתב הרש"ש, דאין כוונת התוס' לשבועת השומרין שהדיינין משביעין אותו, אלא לענין חיוב קרבן.

כ) בא"ד, כשהוא מושבע מפי אחרים. כתב הרש"ש, דאין כוונתם כפשוטו במושבע מפי אחרים, דהא בשבועת ביטוי אינו חייב במושבע מפי אחרים. ועוד, דהא אף בשבועת הדיינים לא איירי במושבע מפי אחרים. אלא כוונתם, להיכא דנשבע על ידי תביעת אחרים.

כא) גמ', שבועה מעומד תלמיד חכם מיושב. ביאר הרא"ש (סימן ב), דשבועה הוי כגמר דין, ומשום הכי בעי מעומד. אבל תלמיד חכם מיושב משום דעשה דכבוד התורה עדיף. ובחידושי הריטב"א כתב, דמאי דבעינן מעומד למצוה בעלמא, ובדיעבד אם נשבע מיושב, אינו חוזר, וגבי תלמיד חכם עשאוהו כדיעבד, ואף לכתחילה יכול מיושב.

כב) גמ', תלמיד חכם לכתחילה בתפילין. כתב הש"ך (ח"ו"מ סימן פז סקמ"א) בשם רב האי גאון, דתלמיד חכם היינו שמניח תפילין. וסיים, דלדבריו, האידנא אין חילוק בין תלמיד חכם לאחר. וכתב התומים (אורים סקמ"ג), דאין כוונת רב האי גאון למי שמניח תפילין בשעת קריאת שמע, דאטו ברשיעי עסקינן, אלא איירי באותו הלוש תפילין כל היום כדרכם בימים קדמונים.

כג) גמ', שם. בחידושי ריטב"א הביא גירסת הרמ"ה, "ותלמיד חכם בתחלה בתפילין". וביאר, דדוקא בפעם הראשונה חוששין לכבודו ואין משביעין אותו בספר תורה, אבל אם שנה, אין חוששין לכבודו. ומשביעים אותו בספר תורה. וכן כתב השולחן ערוך (ח"ו"מ סימן פז סט"ו) בשם יש מי שאומר. ובביאור הגר"א (שם סקמ"ט) כתב, דגבי תלמיד חכם הווי דרך אקראי ומשום הכי אין צריך לאיים עליו.

כד) רש"י ד"ה בספר תורה, בתוה"ד, ובדורותינו בטלו הראשונים וכו'. כתב הטור (סימן פז סל"ה), דהיינו מכי אתו רבנן בתראי דאחר התלמוד.

כה) גמ', אף היא בלשונה נאמרה. פירש רש"י בד"ה בלשונה, דהיינו בכל לשון שהוא מבין בו. והר"י מיגאש כתב, דהיינו דווקא בלשון הקודש. ועיין לקמן (לט). אות יד.

דף לט ע"א

א) גמ', שכל העולם כולו נזדעזע וכו'. ביאר הפנים יפות (שמות כ, ז), דהא דהרעיש הקדוש ברוך הוא העולם באותו דיבור טפי משאר דברות, משום דבאותה דברה תלו כל המצוות, וכדאינתא בנדרים (ח). דמושבעים ועומדים עליהן מהר סיני, ואי לאו אזהרת לא תשא, מה תועלת איכא בהא דמושבע ועומד מהר סיני.

ב) גמ', בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני לא תשא וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, הא שבועת הדיינים הוי כשבועה דלא אכלתי, והניחא לרב דמי דאמר לעיל (כא). דאכלתי ולא אכלתי אזהרתו מ"לא תשא". אבל לרבין דאמר דאזהרתו מ"לא תשבעו בשמי לשקר", אמאי אמרינן ליה "בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תשא". ובחידושי הרמב"ן כתב, דאף דהכא

בחבירו הוא ולא משום האונס והפיתוי. וכתב, דוודאי דתרווייהו הוא תובע, ומאי דאמרינן דלא שביק איניש וכו', היינו דאם היה לו לתבוע רק תביעה אחת, עדיף ליה טפי למיתבע בושט ופגם דאף אי מודה ביה לא מיפטר.

יב) גמ', לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ. הקשה בחידושי ריטב"א, אמאי לא יתבע לתרווייהו. וביאר, דהתובע סבר שאם יתבענו תביעה גדולה, יקפוצ הלך וישבע לשקר, ומשום הכי עדיף ליה למיתבע קודם רק על הקנס דהוא דבר קצוב, ובתר הכי יתבענו אף על הבושט ופגם.

יג) גמ', ורבנן סברי לא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר. ביאר המהרש"א, דרבנן סברי נמי להאי סברא, אבל ודאי מודו אף לסברת ר' שמעון "דלא שביק מידי דקייץ", ומכח הני תרי טעמי איכא למימר דאף בושט ופגם הוא תובע. ועיין לעיל אות יא.

פרק שבועת הדיינין

יד) מתני', שבועת הדיינין. פירש רש"י בד"ה שבועת הדיינין, דאיירינן בשבועת מודה במקצת. וביאר בחידושי הריטב"א, דאף דשבועת עד אחד נמי שבועת הדיינין היא, מכל מקום לא כתיב ביה "ונקרב בעל הבית אל האלוהים", ומדרשא בעלמא דכתיב "לא יקום עד אחד באיש" נפקא לן. והכי נמי ליכא למימר דאיירינן לענין שבועת השומרין, שהיא בכלל שבועת הפקדון.

טו) מתני', פטור מפני שהוא כמשיב אבידה. פירש רש"י בד"ה שהוא כמשיב אבידה, דכיון דהיה יכול להעזי ולא העזי, הרי הוא כמשיב אבידה דאינו נשבע משום תקון העולם. אמנם בחידושי הרשב"א, דחה דבריו, משום בההיא דגיטין (מה): דטוענו בטענת בריא ב' כיסין מצאת והוא מודה באחד, דמדינא חייב שבועת מודה במקצת, איכא למימר דאינו נשבע משום תקון העולם. אבל הכא דאין טוענו בריא, יש לפוטרו מן הדין משום מיגו, ולא בעינן לטעמא דתקון העולם.

טז) מתני', אין לך בידי חייב. הקשו התוס' בגיטין (יד). ד"ה ולא, אמאי אינו נאמן לטעון דטעה שהיה סבור שחייב ובאמת אינו חייב, במיגו שהיה טוען פרעתי. ותירצו, דאינו נאמן לומר שטעה אפילו במיגו. ועיין באות הבאה.

יז) מתני', למחר אמר לו תנהו לי, נתתיו לך פטור אין לך בידי חייב. הקשה בחידושי הגרע"א, לדעת רב חסדא בבבא בתרא (לג). דנאמן במיגו אף נגד עדים, אמאי לא יהיה נאמן לומר אין לך בידי במיגו דנתתיו. וכתב, דמתניתין איירא בגוונא דמודה בפני בית דין, דלית ליה מיגו, דהא יודעים דמשקר. אמנם לפי זה, אודא ראיית התוס' בגיטין (הובאה באות הקודמת) מסוגיין, דאף על ידי מיגו אינו נאמן לומר דטעה, דלמא דווקא הודה בפני בית דין דדייק טפי אינו נאמן לומר דטעה, אבל הודה בפני עדים, שפיר יכול לומר דטעה. ובמסקנת דבריו האריך להוכיח, דאף רב חסדא מודה דלא אמרינן מיגו במקום עדים.

יח) גמ', אפילו תימא רבנן דאמרי בכינוי ונפקא מינה צריך לאתפוסו חפצא בידיה. הקשה הרא"ש (סימן א), דאי ילפי רבנן מהאי קרא דבעינן נקיטת חפץ, אמאי לא ילפי מינה דבעינן דווקא שבועה בשם. ותירץ, דכיון דכתיב "אלוקי השמים" שמעינן דאף בכינוי סגי. ור' חנינא בר אידי סבר, דכיון דכתיב "ה' אלוקי השמים" בעינן דווקא שם המיוחד דהיינו ה' שהוא אלוקי השמים. עוד תירץ, דהאי קרא אסמכתא בעלמא הווי, ומאי דבעינן נקיטת

יהושע ומשה שמכח סמיכתם דנים הם, ולא משום דבעינן לדעתם מדינא דפיו וליבו שוין, אלא שהוא נוסח ההשבעה כדי שידע חומר הדבר, והוא מה שביאר הרמב"ם בפ"א. ולפי מה שכתב הרבינו בחיי (שמות פכ"ה ז) ולא תמצא בכל דינין שבפרשה מתחילת הספר עד כאן שזכיר השם המיוחד, כי אם שם אלהים, והטעם בזה כי המשפט לאלהים הוא, אבל בענין השבועה הזכיר השם המיוחד, ואמר שבועת השם. יש לבאר גם לגירסא דידן באותו אופן, דהיינו אומרים לו שהשבועה היא על דעת המקום, ואינה לבית דין והוא חומרת הדבר. ועיין באות הבאה.

ט גמ', שכן מצינו במשה וכו'. ביאר הבן יהודע, דאומרים לו הכי לפייסו, שלא יתמה על שמשביעין אותו על דעתם דנראה כחושדין בו שישבע על דעתו, דהרי אף משה השביע הכי לישראל, ומי עדיף הוא משאר ישראל. [אמנם לכאורה לפי מה שביארנו באות הקודמת אדרבא אין כאן פיוס, אלא להיפך, הראותו חומרת השבועה שכך גם השביע משה רבינו את ישראל והיא שבועה להשם].

י גמ', אין לי אלא העומדין על הר סיני. כתב התורת חיים, דהאי שבועה בערבות מואב היתה, ובאה לחזק את קבלת הר סיני, דהתם אמרו רק נעשה ונשמע ולא קבלו עליהם בשבועה, ולהכי דייקה הגמרא "העומדין על הר סיני", ולא נקטה בפשיטות "אין לי אלא העומדין שם".

יא גמ', דורות הבאין וגרים העתידיים להתגיר מנין וכו'. איתא במדרש תנחומא (נצבים סימן ח), דכל הנשמות של כל הדורות היו בזה המעמד, ומה שאמר קרא "ואשר איננו פה", היינו דהגופין אינן נמצאים. וכן איתא בשבת (קמו). דמזליהו דגרים היה במעמד הר סיני. ועיין עוד במשפט החרם לרמב"ן דכתב, דיש כח בקבלת הרבים לחייב אף את הדורות הבאין.

יב גמ', כגון מקרא מגילה. כתב הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות, שורש א), דמבואר בסוגיין דאף על מקרא מגילה נכרתה הברית ומושבעים עליה מהר סיני, אלא דכל המצוות נאמרו בפרטן, ומקרא מגילה נאמרה רק בכללה. והשיג על הרמב"ם (שם) שכתב דמקרא מגילה מצווה שעתידה להתחדש היא ואינה מסיני.

יג בא"ד, ויש לומר וכו'. והתוס' בחגיגה (י). ד"ה דלמא תירצו, דיליף לה מהא דמשני קרא בלישניה, וכתב "קיימו וקיבלו", ולא "קיבלו קיבלו" או "קיימו קיימו".

יד תוס' ד"ה אם אמר, פירש בקונטרס קודם שיצא מבית דין. וכן כתבו התוס' בבבא מציעא (לד): ד"ה וחזר ואמר. וביארו, דכיון שקבל עליו לשלם אם ישבע זה שכנגדו, הוי כמו לאחר גמר דין. ובר"ן (יח: מדפי הרי"ף) כתב, דכל המקבל עליו דבר בבית דין, שוב אינו יכול לחזור בו.

טו גמ', מאי אף בלשונה נאמרה כדתנן אלו נאמרים בכל לשון. כתב בחידושי הריטב"א, דלפירוש רש"י לעיל (לח: ד"ה בלשונה, דמשביעין לו בכל לשון שמבין. שפיר מיייתי לה ממתניתין דאלו נאמרים בכל לשון. אבל לדברי הרי"י מייגאש (עיין לעיל (לח:)) אות כה) דנאמרה רק בלשון הקודש, צריך לומר דמאי דמיייתי מההיא דתנן, אסיפא דידה סמכינן, דקתני ואלו נאמרים בלשון הקודש. אמנם תמה, דלא היה לגמ' לקצר ולסמוך אסיפאולא לכתוב לה בהדיא.

טז גמ', שאין כולן מוכסין. כתב המהרש"א (חידושי אגדות), דלאו דווקא דכולן מוכסין, אלא כדמסקינן דדוקא אותן שהיה בידם למחות, שמחפין עליו ואין מוחין בידו. אמנם בר"י מייגאש מבואר, דבין יש בידם למחות ובין

בשבועת שקר איירי, מכל מקום לענין חומר כולן שוים, ונקטו לקרא "דלא תשא" משום דמפרשא חומריה בהדיא. והרש"ש כתב, דאסיפא דקרא סמך, וכדאיתא לעיל (כא.), "לשוא לשוא שתי פעמים" אם אינו ענין לשבועת שוא תנהו ענין לשבועת שקר.

ג גמ', וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקח וכאן נאמר לא ינקה. כתב בחידושי הרמב"ן, דכל עבירות שבתורה היינו חייבי לאוין, דלא תשא חמיר משאר חייבי לאוין ודינו כחייבי כריתות ומיתות בית דין, וכדמשמע מיומא (פו.), דאין תשובה ויום הכיפורים מכפרין עד דאיכא יסורין או מיתה.

ד גמ', וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר הוצאתיה נאם ה' וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דדרשינן לה מיתורא ד"הוצאתיה", דהא כבר כתיב "זאת האלה הוצאתה". והבן יהודע ביאר, דמדכתיב "נאם ה'" דרשינן לה, דהיינו כדכתיב "עד מהרה ירוץ דברו", דדברו של הקדוש ברוך עביד לאלתר.

ה גמ', אל בית הגנב זה הגונב דעת הבריות וכו'. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות), דעל כרחק בנשבע לשקר איירי קרא, דאי בגנב גרידא, מאי טעמא חמיר לעונשו בעונש חמור כל כך.

ו גמ', אלא על דעת המקום ועל דעת בית דין. כתב בהגהות אשר"י (סימן ג), דעל דעת בית דין היינו כדי שלא יערים בפרעון, וכד"קניא דרבא" לקמן (עמוד ב), ועל דעת המקום כדי שלא תהיה הפרה לשבועתם. והמהרש"א לעיל (כט. בחידושי אגדות) הקשה, למאי דמסקינן התם דמשה השביעם על דעתו ועל דעת המקום, כיהיכי דלא תהוי הפרה לשבועתם, דהווי על דעת רבים, אמאי הכא בעינן להשביעו נמי על דעת המקום, הא בדעת בית דין שפיר הוי על דעת רבים. וביאר, דהיינו משום קניא דרבא, אף לפי המסקנא דעל דעת בית דין לא אימעט קניא דרבא. [ולכאורה צריך ביאור דמה תועיל כאן הפרה לשבועתם, הא אינה שבועה לאסור עליהם אלא על ערך החוב (ח.ו.).] ועיין באות הבאה.

ז גמ' שם, רש"י פירש בד"ה על דעתנו, דמה שמשביעין אותו "על דעתנו", היינו משום קניא דרבא. ולכאורה חזינן דהוא לא גרס ד"משביעין אותו על דעת המקום ועל דעת בית דין". ואמנם בשולחן ערוך (ח"מ ספ"ז סע"ב) כתב, דמשביעין אותו "על דעתנו ועל דעת בית דין". וכתב שם הסמ"ע (סקס"ב) שכן דעת הרמב"ם (בפ"א משבועות הי"ח) והטור (סעיף ל'), והעיר מבריייתא דידן שגרסה "ועל דעת המקום". ולכאורה צריך עיון מה הוא לשון "על דעתנו ועל דעת בית דין" הא הבית דין הם המשביעין. ועוד דהרמב"ם (בפ"ב משבועות ה"ז) כתב שהדיינים משביעין על דעתם, כי היכי דלא מצי למימר לא כך היה בלבי אלא כך. וביאר הרדב"ז דאף דאמרינן בגמ' "ודלמא משום קניא דרבא", דרך דחייה אמרי הכי, אבל קושטא דמילתא תקנו לנשבע לומר כן, משום דבעינן פיו ולבו שוין. ולכאורה צריך עיון אי מאי דנשבע על דעת בית דין היינו כדי לתקן זאת, מאי טעמא לא הביא הרמב"ם אותו לשון, אלא חזינן, דבאמת מה שמשביעין אותו על דעתנו סגי להא, וכמו שכתב רש"י, ואם כן מה הוסיף בלשון דעל דעת בית דין ועיין באות הבאה.

ח] שם, עיין באות הקודמת. ואולי יש ליישב על פי מה שביאר ר"א מזרחי (במדבר פל"ה כט) שאין בית דין נקראים "אלהים" אלא הסמוכים בלבד, ואינם נקראים סמוכים אלא הסמוכים מפי הסמוך, עד בית דינו של יהושע או של משה רבינו ע"ה. ולפי זה, "על דעת בית דין", היינו אותו בית דין של

הריטב"א כתב, דדבר חשוב דכלים היינו חשוב למלאכתו, ולא בחשיבות ממון עסקינן. ובתוס' הרא"ש כתב, דכיון שיש בו שוה פרוטה וראוי למלאכתו, חשוב כדבר ששוה מעה. ובחידושי הרמב"ן הביא משערי שבועות לרב האי, דשתי מחטין אף דאין בהן שוה פרוטה נשבעים עליהם, והאריך לתמוה על דבריו.

(כו) גמ', ושמואל לאו ממילא שמעת מיניה. וברש"י ד"ה ולא ממילא לא גרס "ושמואל", וביאר דלרב פרכינן. אמנם בחידושי הריטב"א כתב, דאשמואל מקשינן, אמאי בעינן יתורא למין הטענה, הא כיון דסבירא ליה ד"אשר יאמר כי הוא זה" קאי אכסף או כלים האמורים לעיל, ממילא שמעת דההודאה ממין הטענה היא.

(כז) גמ', מי סברת שוה קתני דוקא קתני. כתב בחידושי הריטב"א, דלאו למימרא דסלקא דעתין דמתניתין איירינן בטענו להדיא שוה כסף, דהא מנלן, הא במתניתין קתני שתי כסף סתמא. אלא סלקא דעתין, דהתובע כסף מסתמא כוונתו לשוה כסף, וכל מה שיוודה לו הוי ממין הטענה, ומסקינן, דכל התובע כסף בסתמא כסף דוקא הוא תובע.

(כח) גמ', לימא תהוי תיובתא דרב. הקשה בחידושי הריטב"א, הא אף לשמואל לא אמרינן דעל כרחך בהכי מתוקמא רישא, אלא אמרינן ד"הכי נמי מסתברא". וכתב, דשמא לישנא ד"תיובתא" לא דק, ובעי למימר דקשיא לרב.

(כט) גמ', וליטרא זהב שאני. פירש רש"י בד"ה ליטרא שאני, דכיון דטענו משקל ודאי דוקא קתני. והרשב"א ביאר, דאין אדם שם זהב בליטרא, ומשום הכי התם אמרינן דוקא קתני. והרא"ש (סימן ד) כתב, דדוקא תבעו בדבר היוצא בהוצאה יש לומר דשוה הוא תובע, אבל ליטרא זהב, והוא הדין מטבע של מלכים הראשונים, דוקא הוא תובע.

דף מ ע"א

(א) גמ', בשטענו דינר מטבעות. וברש"י ד"ה דינר מטבעות גרס, בשטענו דינר מטבעות. וביאר, דאיירי בתבעו מטבע הטבעה בצורה. ועיין מה שהקשו תוס' ד"ה בטוענו לפירושו. ובחידושי הריטב"א הוסיף להקשות, מדוע יחשבו שתי מטבעות החלוקות בשם ובצורה כמין אחד, להיות ההודאה ממין הטענה.

(ב) גמ', שם. הקשה בחידושי הגרע"א, אי היכא דטענו מטבע והשיב לו במטבע הוי ממין הטענה, איך סברה הגמ' דדעת רב דשוה הוא תובע, נימא דבטוענו שתי כסף והודה לו בפרוטה שפיר הוי ממין הטענה משום דמטבע הוא תובע, ולשמואל צריך להידחק דרישא מיירי באינן טבועין, אבל בסתמא שפיר יש לומר דבטבועין איירי.

(ג) גמ', שם. עיין בתוס' סוד"ה בטענו מה שביארו. ובחידושי הרשב"א פירש בשם ר"ח, דאיירי בטוענו דמסר לו דינר זהב שיתן לו בחילופיו מטבעות, והוא אומר דדינר של כסף מסר לו, ויש לך בו בידי טריטית פונדיון ופרוטה. ואתי לאשמועינן דאף פרוטה בכלל מטבעות דקאמר ליה. והוסיף בשם הר"י מייגאש, דאף דפרוטה מתוך קטנותה אין טובעין אותה, מכל מקום כיון שיוצאת כעין מטבע, שפיר הוי בכלל מטבע.

(ד) גמ', שם. עיין ברש"י ד"ה ורב מה שפירש. ובחידושי הרמב"ן ביאר, דאתי למימר דלא תקשי אמתניתין דרישא מפרשא דשוה קאמר, וליטרא זהב בדוקא קאמר, והדר תני דינר זהב דשוה, משום דכל דין מטבע אחד הוא,

אין בידם למחות נענשים, משום דמחפים עליו. וכל העולם נענשים רק אם יש בידם למחות.

דף לט ע"ב

(יז) גמ', מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא וכו'. ביאר התורת חיים, דהאי צדיקים ורשעים דכתיבי הכא, לאו ברשעים וצדיקים ממש עסקינן. אלא רשעים דמשפחתו היינו שמחפין עליו, וצדיקים דמשפחתו היינו שאין מחפין עליו. ורשעים דעלמא היינו שהיה בידן למחות ולא מיחו, וצדיקים דעלמא היינו אותן שלא היה בידן למחות.

(יח) גמ', מאי איכא בין צדיקים דעלמא לצדיקים דמשפחתו. העיר המהרש"א (חידושי אגדות), דמשמע דיש חילוק בין צדיקים דעלמא לצדיקים דמשפחתו, והא מסקינן דצדיקי דהכא והכא פטירי.

(יט) גמ', מלמד שחלה שבועה על שניהם. פירש רש"י בד"ה חלה על שניהן, דנענש על שלא דקדק למסור ביד נאמן וגרם לחילול ה'. ובחידושי הריטב"א ביאר, דעל דרך כלל אמרו דהשבועה חלה על שניהם, דממה נפשך איכא בהו עונש שבועה, דאם כדין השביעו ונשבע לשקר, הנשבע נענש, ואם שלא כדין השביעו, אדרבה המשביע נענש, וכן משכחת לה דתרווייהו נענשים היכא דמהפך עליו שבועה ויודע שנשבע שלא כדין. ועיין בתוס' לקמן (מז):

ד"ה חלה על שניהם דהוכיחו כדברי רש"י, מהא דלא מייתי לברייתא דלעיל (עמוד א) דובאה אל בית הגבגב, דהיינו משום דהתם איירי בתובעו שלא כדין, אבל הכא מיירי אפילו בתבעו באמת.

(כ) גמ' משום קניא דרבא. עיין מה שהבאנו לעיל (אות ז) דברי הרמב"ם ואיך ביארם הרדב"ז.

(כא) גמ', ושמואל אמר טענה עצמה שתי כסף וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, דאי בעינן טענה של שתי כסף, בכל מודה במקצת יפטר משום מיגו דהיה יכול לומר הילך על פרוטה וחשיב כאילו מעולם לא תבעו על זו הפרוטה, דבשלמא לומר הילך על הכל אינו נאמן, דהוי ככופר הכל, אבל אמאי לא יהיה נאמן לומר הילך רק על מקצת ההודאה, דאכתי הוי כמודה במקצת.

(כב) גמ', אפילו לא כפר אלא בפרוטה ולא הודה אלא בפרוטה. הקשה השער משפט (סימן פח סק"ב) בשם אביו, אי בכפירת פרוטה דהשבועה היא על הפרוטה מחייב, כל שכן היכא דההודאה בפרוטה דהשבועה היא על שתי כסף פחות פרוטה, דמחייב. וכתב, דאתי לאשמועינן דגם בגוונא דהודה בפרוטה וכפר בפרוטה ועל השאר אמר איני יודע, דסבירא ליה לשמואל דפטור, כיון דמעיקרא תבעו שתי כסף, שפיר איכא ביה שבועת הדיינים.

(כג) גמ', ואילו כפירה בפרוטה לא קתני. כתב בחידושי הריטב"א, דשמואל יאמר לך, דתנא חדא מינייהו נקט, והוא הדין לכפירה דהיא בפרוטה, אלא משום דההודאה גורמת השבועה, נקט גבי הודאה פרוטה. וכן במתניתין דחמש פרוטות סבר שמואל דבחדא נקט להו, משום דכפירה והודאה חדא מילתא היא דדיקא על ידי תרווייהו מתחייב שבועה.

(כד) גמ', ומה כסף דבר חשוב. ביאר בחידושי הרמב"ן, שכל מטבע כסף חשוב הוא, מפני שיוצא. והר"י מייגאש כתב, דכסף הוי דבר חשוב, משום דשתי כסף נינהו.

(כה) גמ', אף כל דבר חשוב. כתב רש"י בד"ה מה כסף, דלא גרסינן "אף כלים דבר חשוב" דהא בכלים אפילו בכפירת מחטין חייב. ועיין בתוס' סוד"ה מה כלים דביארו, דאף כלים בעינן דבר חשוב דבעינן שוין פרוטה. ובחידושי

מלוה" דייק הר"ר אפרים, דאין לחייבו שבועת עד אחד אלא בגוונא דהמלוה תובעו בברי, דהא בעינן "טענת מלוה". וכן כתב הר"י מיגאש (לקמן מח:). ואף דשנינו ד"כל מקום ששניים מחייבים אותו ממון אחד מחייבו שבועה", ושניים מחייבין אף בטענת שמא, מכל מקום אין למידין מן הכללות. והרשב"א פליג, וכתב, דשפיר שייך לישנא ד"טענת מלוה" אף על תביעת שמא, ובלא ראייה ליכא למימר דאין למידין מן הכללות. וכן הסיק הר"ף (כח. מדפי הר"ף).

יא) גמ', איכא דאמרי מישתא הוי שתי ליה. פירש רש"י בד"ה איכא דאמרי, דריש לקיש היה שותה מים בבית המדרש. וביאר בשו"ת הרשב"ש (סימן רעד), דאף שהיה יכול לילך לביתו או לשתות בחוץ, מכל מקום היה שותה בבית המדרש משום בטול בית המדרש, שמא יאמר ר' יוחנן דבר הלכה ולא ישמענה.

יב) תוס' ד"ה והודה לו, בסוף פרק המניח מסיק רבה בר נתן דאף מדמי שעורין פטור. ובטעמא דמילתא פירש רש"י בבבא קמא (לה: ד"ה פטור, דהא אמר ליה תובע לאו שעורין יהי לך, ואחולי אחיל גביה. והרא"ש (שם פ"ג סימן טו) תמה, דהא מילתא דשכיחא הוא שיש לאדם כמה תביעות על חבירו ואינו תובעם בפעם אחת. ומשום הכי ביאר, דאיירי דווקא בגוונא דאף את השעורין הלווה לו יחד עם הלוואת החיטין, ומשום הכי איכא למימר דמדלא תבעו את השעורין, הודה לו דשעורין אינו חייב לו. ובשם הרמ"ה כתב, דכיון דלא תבעו את השעורין, יכול לומר דמה שהודה לו בשעורין משטה היה בו.

יג) בסוה"ד, אי נמי אף על גב דמיפטר מדמי שעורין וכו'. בתוס' הרא"ש כתב, דכיון דהודה במקצת שפיר יש לחייבו, והא דפטור היינו משום דכיון דתבעו חיטין ולא תבעו שעורין, מחל לו על השעורין, [ועיין באות הקודמת]. ובשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן מא) ביאר, דאף דאינו חייב משום הודאתו, מכל מקום העוה איכא הכא, דסוף סוף אינו כופר הכל.

יד) גמ', והאי דקמפליגי להודיעך כוחו דרבנן גמליאל. הקשה בשו"ת פרי יצחק (ח"ב סימן סו) בשם הגרי"ס, הא לפי מה שכתבו התוס' בד"ה והודה, דלרבנן פטור אף מדמי שעורין, נימא דנקטי להאי גוונא דטענו חיטין והודה לו בשעורין, אליבא דרבנן לאשמועינן דפטור לגמרי.

טו) תוס' ד"ה להודיעך, דכוחו עדיף דמילתא דרבנן הוי כח דפטור. ביאר בחידושי הגרע"א, דמספק אין לחייב את המוחזק שבועה, ומשום הכי המחייב שבועה כוחו עדיף. והריטב"א כתב, דמאי דפטרו רבנן לא חשיב "כח פטור", דהא פטרו משום דבעו הודאה ממין כל הטענה.

דף מ ע"ב

טז) תוס' ד"ה הודה, איצטריך דלא תימא וכו'. הקשה התורת חיים, הא איצטריך לאשמעינן דווקא את הנכסים שיש להן אחריות להשבע עליהן, וכדמסיק דהכא עיקר.

יז) גמ', אלא תלמוד ערוך הוא בפניו של ר' יוחנן. כתב הריטב"א, דאף מעיקרא שאמר לו הא מני רבן גמליאל היא, לאו ממש רבן גמליאל קאמר, אלא אדמון דאזיל קצת בשיטת רבן גמליאל. עוד כתב, דמשום דאמר התם רבן גמליאל "רואה אני את דברי אדמון" קאמר הא מני רבן גמליאל, והמקשן סבר דרבנן גמליאל דטענו בחיטין והודה לו בשעורין קאמר.

יח) גמ', טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין וכו'. ביאר הרא"ש (סימן ז),

והיינו דכל היכא דתבעו מטבע שוה קאמר, וכל היכא דלא תבעו מטבע דוקא קאמר. והעיר בחידושי הריטב"א, דמאי דקאמר תנא "שהכל מין מטבע", אתי לבאר אמאי בדינר זהב קתני חייב, ולא ליתן טעם לכולה מתניתין. ומשום הכי ביאר, דאף דסבר רב דשוה קאמר, מכל מקום איכא למימר דכיון דאינו מודה לו בעיקר דבריו דתובעו דחייב לו הוה דינר זהב שנתן לו, אלא אומר דרק שוה דינר כסף יש לו בידו, לא חשיב הודאה ממין הטענה, ולהכי קאמרה מתניתין דהכל מין מטבע הוא, ושפיר חשיב ממין הטענה. וסיים, דהוא הדין היכא דתבעו מנה של הלוואה, והודה לו חמשים של פקדון, אף דמודה לו בסיבת חיוב אחרת, מכל מקום אין הגורם מעלה ומוריד, וחשיב הכל ממין הטענה. וכן כתב הרמב"ם (פ"ג מטוען הי"ד). אמנם הראב"ד (שם) השיג על דבריו, דשתי טענות הם וכהאי גוונא לא חשיב הודאה ממין הטענה.

ה) גמ', שם. העיר המהרש"א, דהוא הדין דהווןי מצי למימר נמי לרב דסיפא איירי במטבעות ורישא בשוה, ואינה אוקימתא דחוקה דהא ר' אלעזר דמוקי סיפא במטבעות קאמר הכי, דרישא אי כרב וכו', אלא דניחא ליה למימר דהאי תדע מסיפא דקאמר תלמודא קאי לרב, דסיפא איירי בשוה ולא במטבעות.

ו) תוס' ד"ה בטוענו, בתוה"ד, וזה דוחק לומר דאין שוה פרוטה באותו החסרון. העיר הקצות החושן (סימן פח סק"א), דמשמע מדבריהם, דבפחות משוה פרוטה פשיטא להו דשפיר חשיב טענת שתי כסף. ותמה, דהא כל מידות חכמים בדקדוק הם, וכשאמרו שתי כסף, אפילו חסר משהו לאו שתי כסף הוא. וכן העיר הרש"ש. [ולכאורה יש לדחות, דהכא לאו בשיעורא גרידא תליא, אלא דקבעו חכמים להאי שיעורא דהוא גדר חשיבות, ושפיר איכא למימר דחסר פרוטה אכתי בחשיבותו עומד].

ז) גמ', דינר זהוב לי בדרך וכו' חייב. והתוס' בד"ה בטוענו כתבו, דברוב הספרים גרסינן דאם הודה לו בדינר כסף "פטור". ורש"י דגרס "חייב", היינו לשיטתו דבטוענו דינר מטבעות מטבע הוא תובע, והכל חשיב ממין הטענה. ובביאור גירסת הספרים דפטור, כתב הר"ף (יח: מדפי הר"ף), דכיון דתבע זהב זהוב, דווקא הוא תובע, ואם הודה לו בשל כסף לא הוי הודאה ממין הטענה ופטור, ומשמע דדוקא משום דקאמר "זהב זהוב" הוי דווקא, אבל בלאו הכי סתמא שוה משמע, וקשיא לשמואל.

ח) גמ', אמר רב אשי הכי קאמר. הקשה הרמב"ן, אמאי לא אמרינן לימא רב אשי מדהא מתרץ כשמואל, אידך נמי כשמואל מתרץ, וכדאמרינן אר' אלעזר. ותירץ, דרב אלעזר מדנפשיה פירש כן, אבל רב אשי לפרש מילתא דשמואל אתא. ובחידושי הרשב"א כתב, דאם איתא דר' אלעזר מדנפשיה אמר, הוי לגמ' למימר, "הא אמר ר' אלעזר בטוענו דינר מטבעות". ומשום הכי ביאר, דבתר דהקשו אדר' אלעזר ותירצו דלאו ראייה היא, הוא הדין דאיכא למימר אדרב אשי.

ט) גמ', תני רבי חייא לסיועיה לרב. כתב בחידושי הרמב"ן (לעיל לט:), דכיון דקיימא לן כרב, שמעינן נמי דהתובע לחברו שתי כסף, שוה הוא תובע, ואף אם הודה לו בחיטים ושעורים, חשיב הודאה ממין הטענה. אמנם כתב, דהני מילי בהלוואה, אבל בפקדון ודאי דדוקא הוא תובע ולא שוה. אמנם בחידושי הרשב"א כתב, דבהא קיימא לן כשמואל מדהלכתא כוותיה דשמואל בדיני, דהא הני תרי פלוגתות לא מתלי תלו אההדי.

י) גמ', אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד. כתב הרשב"א, דמלישנא ד"טענת

דמפכינן אף בשבועת המשנה. אמנם הרמב"ם (פ"א מטוען ה"ו) כתב, דלא מפכינן בהו. וכן כתב הר"ף (כתובות מח. מדפי הר"ף), וביאר, דדוקא היכא דהשבועה מוטלת על הנתבע, יכול לומר לו דאינו חייב לו מידי ואם רצונו ליטול שישבע ויטול, אבל היכא דהשבועה מוטלת על התובע, יכול הנתבע לומר דלא ניחא ליה בתקנתא דהיפוך, ואם רוצה התובע ליטול שישבע ויטול. וכן כתב נמי בחידושי הרמב"ן, וביאר, דאם היכא דהשבועה על הנתבע יכול לומר לתובע השבע וטול, כל שכן היכא דמעיקר התקנה השבועה על התובע. ובדעת רש"י כתב, דמאי דמפכינן בדרבנן, קולא היא בשבועה דלא אמרינן ביה או השבע או תשלם כדאמרינן בדאורייתא, ומשום הכי אף בשבועות הנוטלין איכא למימר דלא החמירו עליו דאם אינו נשבע יפסיד את דינו, אלא יכול לומר לתובע הישבע והיפטר.

ד' גמ', ולמר בר רב אשי דאמר בדאורייתא נמי מפכינן. כתבו התוס' ד"ה ולמר, דמר בר רב אשי סבר דיש זכות לנתבע לחייב את התובע שבועה דלא פרעתין. ובראב"ן (בבא מציעא ד"ה תנן מי שחשוד, ובשבועות ד"ה ושבועה דאורייתא) ביאר, דמר בר רב אשי סבר, דמאי דאמרה תורה דמי שעליו נשבע, אינו להחמיר עליו, אלא דכיון שהממון בחוקתו הקילה עליו תורה דנשבע ונפטר, אבל אם רצה להחמיר עליו ולשלם על פי שבועת התובע, תבא עליו ברכה.

ה' תוס' ד"ה מאי איכא, בתוה"ד, ואין נראה דההיא נפקותא לא אמרינן הכא. והר"י מיגאש [וכן שאר הראשונים] כתבו, דאינה ראייה, משום דהכא לאו אטכסיסיה דשבועה מבעיא לן, דפשיטא שחלוקין הן, אלא אדינא מבעיא לן, מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן לענין דינא.

ו' בא"ד, שם. והרא"ש (סימן ט) כתב בשם הגאונים, דבשבועה דאורייתא בעינן אנקוטי חפצא, ובשבועת היסת לא, ובשבועת המשנה דנשבעין ונוטלין, נמי בעי אנקוטי חפצא, דמשום דנוטלין בשבועתן החמירו עליהם.

ז' תוס' ד"ה ולמר בר רב אשי, בתוה"ד, ואם יכול אין ראייה לרב האי משם. ביאר המהרש"א, דדוקא בשטר דאם התובע אינו רוצה להשבע יכול להחזיר את השבועה לנתבע, יכול הנתבע לחייב את התובע שבועה. אבל היכא דהנתבע חייב שבועה מן הדין ואם יחייב את התובע שבועה אין התובע יכול לחזירה לנתבע, אין בכח הנתבע לחייב את התובע שבועה. והגרע"א (בגליון הש"ס, ובחידושים האריך יותר) ביאר, דאי מדאורייתא מפכינן שבועה וכמר בר רב אשי, אין התובע יכול לחזור ולהפך השבועה על הנתבע, דהא מדינא נתחייב בשבועה, ואי נימא דבאישתבע לי דלא פרעתין יכול התובע להפך השבועה על הנתבע, על כרחך היינו משום דשבועת השבע לי דלא פרעתין הוי רק דרבנן וככל שבועת הנוטלין, וליכא ראייה לדינו של מר בר רב אשי.

ח' תוס' ד"ה ולר' יוסי, קצת תימה וכו'. כתב בחידושי החתם סופר, דלדברי רש"י בד"ה שבועה דאורייתא, דשבועה דרבנן דסוגיין היינו שבועת היסת, שפיר איכא למימר דלא הוי אלא כגול מדבריהם, ודוקא לר' יוסי נחתין לנכסיה.

ט' גמ', בדרבנן תקנתא הוא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. מבואר מסוגיין, דהא דבכחשוד על השבועה שכנגדו נשבע ונוטל, היינו משום תקנתא, אבל בלאו תקנתא יפסיד התובע. ועיין בתוס' בבבא מציעא (ה.). ד"ה שכנגדו דכתבו, דבכחשוד לא אמרינן "מתוך שאינו יכול להשבע משלם", דאי לאו הכי לא שבקת ליה חיי, דכולי עלמא ישביעוהו ויטלו כל אשר לו. עוד ביארו, דדוקא היכא דאינו רוצה להשבע אמרינן או תשבע או תשלם, אבל הכא

דאיירי בגוונא דמיד אמר התובע שאף שעורים היה בדעתו לתובעו, ואם מרגיש הדיין שהנתבע מיהר להשיבו קודם שיגמור טענתו, חשבינן ליה כאילו תבע את כל תביעתו, ושפיר הוי מודה במקצת הטענה. אבל אם לפי תומו השיבו, לא חשיב מודה במקצת הטענה, דהא אכתי לא תבעו, ופטור משבועה.

יט' גמ', אם במתכוון פטור. בטור (ח"מ סימן פח ס"ז) כתב, דפטור אף מן התשלומין. והקשה הב"ח, דכיון דחזר ואמר שבדעתו היה לתבוע אף השעורין, מהיכי תיתי שיפטר מן השעורין, הא מעולם לא הודה דאינו חייב לו שעורין. ועיין בש"ך (ס"ק כח) שהאריך.

כ' גמ', טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן חייב. כתב הרמב"ם (פ"ג מטוען ה"ה), דאפילו טענו עשר מחטין בפרוטה והודה לו באחת מהן, חייב. והקשה הקצות החושן (סימן פח סק"ד), דאם הוא בעין, הא הוי הילך דהא כל היכא דאיתא ברשותיה דמאריה איתיה. ואם אינו בעין, כיון דאינו צריך להחזיר אלא דמים, ואינו שוה פרוטה, אין נוקקין לו. ותירץ, דכי היכי דאמרינן בבבא קמא (קה.) גבי גזול ג' אגודות בג' פרוטות והוולו ועמדו על שתים, דאולינן בתר מעיקרא. והוא הדין היכא דגזול אגודה אחת והוולו לפחות משהו פרוטה, וכדכתבו התוס' (שם) ד"ה אמר. כמו כן יש לומר גבי גזל כלי ואינו בעין, דצריך לשלם אפילו אינו שוה פרוטה. והנתיבות המשפט (שם סק"ב) כתב, דאיכא למימר דעומדין בעין אלא דשלח בה יד דחשיב גזלן עליה, וגבי גזלן לא אמרינן ד"כל היכא דאיתא ברשותיה דמאריה איתא".

כא' גמ', ומשביעין אותו שבועת היסת. פירש רש"י בד"ה היסת, דהוא מלשון שומא ששמו עליו חכמים שבועה. ורש"י בבבא מציעא (ה.). ד"ה היסת כתב, דהוא מלשון הסתה, שתיקנו שבועה להסיתו להודות. והריטב"א כתב, דהוא לשון "המלכה" כדכתיב "כי יסיתך אחיך" (דברים יג, ז) ומתרגמינן "ארי ימלכין", והיינו שלא יהיה קופץ וכופר בלא שום התבוננות.

כב' גמ', תדע דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה וכו'. הקשה הריטב"א, מאי ראייה, הא אף בדורות דקודם רב חסדא לא פסלוהו לעדות, והיינו משום דלענין לפוסלו לעדות, כל דשייך לתלות בהשמטה תלינן ולא פסלינן ליה, אבל מהיכי תיתי לחייבו שבועה מהאי חששא. ותירץ מדוחק, דלאו לראייה גמורה מיתנין לה, אלא לעשות סמך לתקנתם, דכבר חזינן דאף מדאורייתא תלינן בהשמטה.

דף מא ע"א

א' גמ', מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. ביאר התורת חיים, דאף ד"כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון", מכל מקום מדאמר רב נחמן דמשביעין אותו "שבועת היסת" ולא אמר דמשביעין אותו סתם, משמע דחלוקה שבועתו משבועה דאורייתא, ולהכי בעי מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן.

ב' גמ', שם. פירש רש"י בד"ה שבועה דאורייתא, דשבועה דרבנן דאמרינן הכא היינו הא דרב נחמן. וכן כתב הר"י מיגאש, והוסיף, דבתר דאמר רב נחמן דמשביעין אותו שבועת היסת אמרינן "מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן". והיינו משום דבתרוויהו נשבע ואינו משלם. ובחידושי הרמב"ן הוסיף, דגבי שבועת הנוטלין פשיטא מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן, דהא לא אשכחן שבועה מדאורייתא דנשבע ונוטל.

ג' גמ', בדרבנן מפכינן. מדברי רש"י בכתובות (פו:) ד"ה שבועה מבואר,

דברצון היה נשבע, לא אמרינן.

(ז) גמ', ואם אמר לשתבע לי אמרינן ליה אשתבע ליה. כתב הטור (סימן פב ס"ג), דאם תפס המלוה בלא שבועה, לא מפקינן מיניה, דהא השטר עומד בחזקתו אף שלא נשבע עליו. ועיין לקמן אות יב.

(יא) גמ', ואי צורבא מרבנן לא משבעינן ליה וכו'. כתב הרא"ש (סימן ז), דמכל מקום אם איהו מדנפשיה רוצה להישבע כדי לגבות את שלו, שומעין לו. וכן פסק השולחן ערוך (סימן פב ס"ו), וכתב בביאור הגר"א (שם סק"כ), דהיינו משום דלא גרע.

(יב) גמ', אלא לא מזדקקין ליה לדיניה. כתב הרא"ש (סימן ז), דאם תפס משל הלוה שבקינן ליה בידיה בלא שבועה. וכן כתב הר"ן (כ: מדפי הרי"ף) בשם יש מי שאומר. והקשה, הא אף באיניש דעלמא מי מפקינן מיניה, דהאי שבועה אינה אלא מדרבנן, ובדרבנן לא נחתינן לנכסיה. ותירץ, דאף דלא מפקינן מיניה, מכל מקום משמתין ליה עד עידן נגדיה. אי נמי, דוקא בנתבע שהוא תופס ברשות דרבנן לא מפקינן מיניה, אבל תובע שתפס שלא ברשות, אפילו דרבנן מפקינן מיניה. ועיין לעיל אות י דהטור (סימן פב) סתם דאף בשאר אינשי לא מפקינן. והבית יוסף (שם) האריך לתמוה על דבריו. והסמ"ע (סימן פב סק"ב) ביאר, דהטור סבר דאין לחלק בין צורבא מרבנן לשאר אינשי, אלא דגבי שאר אינשי, אי פיקח הוא יכול לומר למלוה שישבע ויטול או שישבי לוי השטר, וגבי צורבא מרבנן אפילו להא לא מזדקקין.

(יג) גמ', המלוה את חבריו בעדים צריך לפורעו בעדים. ביאר הריטב"א, דלא סגי שיאמר לו דפרע בפני פלוני ופלוני, אלא דצריך לברר דבריו בעדים, והיינו משום דגילה דעתו דלא מהימן עליה, והוי כאומר לו להדיא שלא יהיה נאמן בלא עדים. והר"ן (כ: מדפי הרי"ף) ביאר, דכיון דהלוה רואה שאין המלוה מאמינו ומלווהו דוקא בעדים, אף איהו לא סמיך דעתיה וחושש שמא יתבענו המלווה פעם נוספת, ואינו פורע אלא בעדים, וכי טען שפרע בלא עדים שקורי משקר.

(יד) גמ', כי אמרתיה קמיה דשמואל אמר לי וכו'. כתב הריטב"א, דטעמיה דשמואל משום דסבר ד"המלוה את חבריו בעדים אין צריך לפורעו בעדים", ואם יאמר פרעתי ביני לבינך נמי מהני ובשבועת היסת. והר"ן (כ: מדפי הרי"ף) כתב, דכיון דיכול לטעון דפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, ואי טעין הכי לא ריע טענתיה, שפיר נאמן במיגו לומר דפרע בינו לבינו. ואף הרשב"א כתב, דכיון דלא התנה עמו להדיא שלא יפרענו אלא בעדים, ויכול לומר דפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן במיגו שפרע בינו לבינו. ועיין תוס' לקמן (עמוד ב') ד"ה תיובתא.

דף מא ע"ב

(טו) גמ', רב יוסף מתני הכי וכו'. ביאר הר"ן (כ: מדפי הרי"ף), דלהאי לישנא סבר רב אסי, דאף שהלוה בעדים, אין דרך הלוה לדקדק לפורעו בעדים, ולהכי אף אינו חושש ללעז אם יטען שפרע שלא בעדים. אבל אם התרה בו שלא יפרענו אלא בעדים, ואפילו לאחר ההלוואה, אין דרכו של הלוה לפרוע שלא בעדים, ואם יטען שפרע שלא בעדים, ריע טענתיה. והוסיף, דשפיר איכא למימר דאף רב אסי מודה דנאמן לומר דפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, אלא דסבר דאינו נאמן במיגו לומר דפרע בינו לבינו, משום דאנן סהדי דכל כהאי גוונא אין דרכו לפרוע שלא בעדים, והוי כמיגו

במקום עדים.

(טז) גמ', ואם אמר לו אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים. כתב בחידושי הרמב"ן, דהיינו דווקא היכא דהלוה קיבל עליו, אבל אם אמר דאינו רוצה לפורעו בעדים כדי שלא יצטרך להביא עמו העדים, הדין עמו. והביא, שכן נראה מדברי הרשב"ם (בבבא בתרא מ. ד"ה הודאה). אמנם הריטב"א לעיל (מ:): כתב בשם הר"י מייגאש, דעבד ליה לאיש מלוה, ויכול המלוה לכופו לפורעו בפני עדים.

(יז) גמ', כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר וכו'. כתב הריטב"א, דלהאי לישנא, כיון שהתנה להדיא שלא יפרענו אלא בעדים, כל שפרע בינו לבין עצמו, ואפילו בפני עד אחד, לא מהני. [אמנם בתוס' ד"ה תיובתא דשמואל מבואר, דשפיר איכא למימר דמהני פרעון בינו לבין עצמו]. והוסיף, דנחלקו המפרשים בגוונא דאמר פרעתי בפני עדים ואיני זוכר מי הם, או דאמר דמתו. דיש אומרים דכיון דהתנה שיפרענו בהדיא, בעינן דווקא בפני עדים שאפשר לברר על פיהם, וגם היכא דאזלו למדינת הים, שפיר אפשר לברר לאחר זמן. ויש אומרים, דכיון דקיים את תנאו דפרע בפני עדים, סגי, ויד התובע על התחונה.

(יח) גמ', פריך רב אחא ממאי דבשעת הלואה קאי וכו'. כתב הרשב"א, דהאי שעת הלואה דקאמר רב אחא, לאו דווקא שעת הלואה, אלא כל שמודה הלווה דחייב לו ואמר לו אל תפרעני אלא בעדים, קרי לה שעת הלואה. ושעת תביעה דקאמר, היינו, בזמן שמשיב לתביעתו דכבר פרעו.

(יט) גמ', ואם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים נאמן. הקשה הרא"ש (סימן יג), אמאי לא יהיה נאמן לומר דפרע בינו לבינו במיגו שהיה טוען פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים. ותירץ, דאינו מיגו טוב, משום דעדיף ליה טפי לטעון שפרע בינו לבינו מלומר דפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, דבכהאי גוונא יאמרו העולם דהרוצה לשקר ירחק עידיו.

(כ) גמ', שם. הקשה הריטב"א, הא האי מילתא קאמר שמואל בריש סוגיין, ופרכינן ליה ממתניתין, ואסקינן דאף ליכא למימר דתנאי היא, והיאך מסיק רב פפא משמיה דרבא דהכי הלכתא. וביאר, דמאי דפרכינן אשמואל, היינו משום דסבר דאף נאמן לומר דאינו זוכר בפני מי פרעו, דליכא לברורי. אבל רבא אמר דווקא בגוונא דאמר דפרע בפני פלוני ופלוני דאיכא לברורי, ומשום הכי נאמן.

(כא) גמ', שם. הרי"ף (כא. מדפי הרי"ף) גרס, דאם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים אינו נאמן. וכתב הר"ן (שם), דלהאי גירסא, מאי דאמר רב אסי דצריך לפורעו בעדים, היינו לברר דבריו דפרע על ידי עדים, ולא מהני מאי דאיכא עדים במדינת הים. וביאר הריטב"א, דלא קאמר "הלכתא כרב אסי", משום דאיכא תרי לישנא בדעת רב אסי.

(כב) גמ', אמר ליה רבא להכי להכי קאמר ליה וכו'. כתב הרשב"א, דיש מי שאומר, דאחר שפרעו חוזר וגובה ממנו על פי אותן עדים, דהא לא נפסלו אלא לעדות פרעון. ותמה, דאי נאמנים לחזור ולגבות ממנו, מאי מהני מאי דפסלם, הא אפוכי מטרתא למה לי. ובשם הר"י הלוי כתב, דכיון דאומרים דלשם פרעון נתנם, תו אינם נאמנים.

(כג) גמ', כי היכי דלא לדחוייה. כתב הרי"ף (כא. מדפי הרי"ף), דאף אם יבואו הני תרי סהדי דפרע בפניהם, לא יהני. דהא התנה להדיא דשאר אינשי מלבד ראובן ושמעון יהיו פסולין. אמנם דעת הרמב"ם (פט"ו ממלוה ה"א),

העדים, דכיון דלא הזמינם לעדות, לא רמיא אנפשייהו ואין הכחשתם הכחשה. אמנם כתב, דמההיא עובדא דבסמוך גבי אתו תרי סהדי ואמרו אין בארבעה ארבעה הוו קיימי, מוכח דמאי דאמרינן דלאורמיא אנפשיה, אלוה אמרינן.

דף מב ע"א

א) גמ', אמר רבא הוחזק כפרן. כתב **הקצות החושן** (סימן עט סק"א), דלא הוחזק כפרן אלא למאי דאכתי לא פרע. אבל למאי דהעדים מודים דפרע, לא הוחזק כפרן, דכי משום שהוחזק כפרן לממון אחד הוחזק כפרן אף לממון אחר. אמנם כתב, דמלשון **הטור** (סימן עט ס"ב), משמע, שהוחזק כפרן על כל הממון, ורק בגוונא שהמלוה הודה שנטל ממנו מקצת המעות אינו חייב להשיב אותן המעות.

ב) גמ', אמר ליה הנהו סיטראי נינהו. כתב **הריטב"א** (להלן בסוף סוגיין), דכולה סוגיא איירא באופן שהלוה אינו מודה דהיה חייב למלוה סיטראי. אבל אם הלווה היה מודה דחייב למלוה סיטראי, אלא דטוען דפרעו עבור החוב שבשטר, אמרינן דכיון דיהיב ליה סתמא ולא פירש, מסתמא לדעת המלוה פרעו. ושפיר נאמן המלוה לומר סיטראי נינהו. [ועיין **לקמן** אות ו].

ג) גמ', אמר רב נחמן איתרע שטרא. עיין **לקמן** אות ו מה שנתבאר בשם **הרא"ש** אמאי אינו נאמן לטעון סיטראי.

ד) גמ', שם. כתבו **התוס' ד"ה איתרע** בשם **ר"ח ור"ת**, דצריך בעל השטר שבועה שלא נפרע. ו**הריטב"א** הוסיף, דאף לא גבינן ביה אלא מבני חורין. ו**הרי"ף** (כב. מדפי הרי"ף) כתב, **דיש מי שאומר**, דהשטר לא איבטיל לגמרי, אלא דאם יש בו נאמנות איתרע האי נאמנות, ולא גבי אלא בשבועה. ובשם **רבינו האי ורב שיריא** כתב, דהשטר בטל לגמרי, והאריך להוכיח כשיטתם. ו**הריטב"א** כתב, דאף דאין ראייתו מוכחת, מכל מקום כך נראה, דמהיכי תיתי לעשות פשרה זו לאורועי השטר לחצאין, דממה נפשך, אי חיישינן לסטראי האי שטרא שטרא מעלייתא הוא, ואי לא חיישינן לא יגבה בו כלל.

ה) גמ', והני מילי דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא וכו'. כתב **הר"י מינאש**, דדווקא נקט "דפרעיה", דיודעים העדים דפרעו אבל אינן יודעים על מה פרעו. אבל אם אינן יודעים דלשם פרעון נתן לו, שפיר נאמן המלוה לומר סיטראי נינהו במיגו דהיה טוען דלשם מתנה נתן לו. ו**בחיודושי הרמב"ן** כתב, דכי היכי דאינו נאמן לומר סיטראי, אף מתנה אינו יכול לומר, דאדרבה טפי מסתברדהוי פרעון מלומר דנתן לו מתנות.

ו) גמ', מיגו דיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר סיטראי. הקשה **הרא"ש** (סימן יט), אמאי בלא מיגו אינו יכול לומר דסיטראי נינהו. ותירץ, דטענת סיטראי טענה גרועה היא, דלא עביד איניש דשבק מלוה בשטר ופרע מלוה על פה. [ומבואר דלא אמרינן דסתמא דמילתא הלוה פורע לדעת המלוה, ודלא כדכתב **הריטב"א לעיל** אות ב].

ז) גמ', טפי מסהדי מי הימניה. כתב **הריטב"א**, דנראין הדברים דאפילו טפי מחד סהדא לא הימניה, וכל שיש עד אחד המעיד שפרעו, נשבע לו ואינו גובה בלא שבועה.

ח) גמ', ההוא דאמר לחבריה מהימנת לי כבי תרי וכו'. כתב **הסמ"ע** (סימן נח סק"ז), דאף בלא טענת סטראי נאמן. אמנם **הש"ך** (סימן עא סק"ג) כתב, דדוקא לטעון סיטראי נאמן, אבל לטעון לא היו דברים מעולם אינו נאמן, דהא מכל מקום יתבענו אחר כך על פי העדים, והמלוה לא יוכל להכחישם,

דלא מהני תנאו אלא שלא ידחהו שפרע בפני פלוני ופלוני והלכו למדינת הים, אבל כל שבאו אלו ואמרו דפרע בפניהם, שפיר מהני. ועיין באות הבאה.

כד) תוס' ד"ה אזל פרעיה, בתוה"ד, עד דפרענא באפי ראובן ושמעון. כתב **הקצות החושן** (סימן ע סק"ה), דמשמע מדבריהם, דלא בעינן שיבואו ראובן ושמעון ויעידו לפנינו, אלא כל שאומר שפרע בפניהם ועביד דיליה, תו אין למלוה נאמנות. אמנם הביא **דברא"ש** (סימן יד) מבואר דלרש"י נאמנות המלוה נמשכת עד שיבואו ראובן ושמעון ויעידו לו.

כה) גמ', כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו וכו'. פירש **רש"י בד"ה כיון**, דדברים שהיו בלבך אינם דברים. וכתב **הסמ"ע** (סימן ע סק"ח), דאם בשעה שקיבל הפרעון בינו לבינו אמר המלוה להדיא שמקבלם לשם פקדון, הדין עמו. דאף דפרעון בעל כורחו הוי פרעון, וכדפסק **בשולחן ערוך** (סימן קכ ס"ב), שאני הכא דכיון דאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני הוי כלא הגיע זמנו. והקשה **הקצות החושן** (שם סק"ז), דהא אף תוך זמנו כל היכא דאין חשש לחילוף מטבעות וכדומה, שפיר יכול לפרעו בעל כורחו, כמבואר **בשולחן ערוך** (סימן עד ס"ב). וביאר, דשאני הכא דקביעות הזמן היא לטובת המלוה כי היכי דלא לדחיה, ומשום הכי אינו יכול לפרעו בעל כורחו.

כו) גמ', כל האומר לא לויתי. כתב **בשו"ת הגרע"א** (קמא סימן קמט), דכל האומר לא לויתי אינו דוקא מכח הוכחה, דאי איתא דפרע היה טוען שלוח ופרע, אלא דכשאומר לא לויתי, איכא בדבריו הודאה דלא פרע, דהא אי אפשר לפרעון בלא הלוואה.

כז) גמ', שם. הקשה **הריטב"א**, כיצד הוחזק כפרן על פי העדים, הא כיון דאינם נאמנים על הפרעון, על כרחך דעדים פסולים הם. ותירץ, דמה שאינם נאמנים על הפרעון אינו משום דפסולים הוו, אלא משום דהוא הודה לחובתו, והודאת בעל דין כמאה עדים דמי.

כח) גמ', שם. הקשה **הנתיבות המשפט** (סימן כ סק"א), היאך סמכינן אדברי העדים לחיבו, הא בין לדברי הלוה ובין לדברי המלוה העדים שקרנים, דהא תרווייהו מודו דלא היה פרעון, והעדים מעידים שהיה פרעון. ותירץ, דאין הבעל דבר פוסל העדים עליו אלא בגוונא דמכחישים הודאתו ומעידים זכותו, אבל עדים שמעידים לחובתו, אינו יכול לפוסלם, ושפיר יכול להביאם בעדות אחרת.

כט) גמ', שם. **בקצות החושן** (סימן לד סק"ד) הוכיח מסוגיין, דהודאת בעל דין אינה משום התחייבות וכשיטת **מהר"י בן לב**, דהא הכא שאמר לא לויתי, מעולם לא התכוון לחייב עצמו בחיוב הלוואה. אלא נאמנות היא, שהתורה נתנה לבעל דבר להיות נאמן לחובתו טפי ממאה עדים.

ל) גמ', שם. כתב **התוספות הרא"ש** דמאי דאמרינן דכל האומר לא לויתי כאילו אמר לא פרעתי דמי. היינו דוקא משום דאסהדו סהדי דאחופיה, אבל אי ליכא סהדי ומתחילה טען לא לויתי, ושוב אמר לו פרעתי, נאמן, דעל פיו לא הוחזק כפרן. [ועיין **נמי בתוס' ד"ה כל האומר**, שכתבו דטעמא דמתניתין דכשאמר לו מנה לי בידך ואמר לו הן (דהיינו לפני עדים כמו שפירש **רש"י לקמן** (מב.) **ד"ה מנה לי בידך**) ולמחרת כשתבעו אמר לו דלא לוה חייב, דכיון דאמר לא לוה הוי כמודה שלא פרע.]

לא) גמ', אמר רבא כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש וכו'. פירש **רש"י בד"ה כל מילתא**, דקאי על הלוה, דכיון דלא רמיא עליה לפרוע בעדים לא שם ליבו ליזכור אי פרעו בעדים אי לאו. ו**הריטב"א** פירש בשם **ר"ח**, דקאי על

טו) רש"י ד"ה אלא בדרכה, ולעולם בטוענו קטן. כתב המהרש"א, דהוא הדין דפליגי נמי בגדול הבא בטענת אביו, דרבנן פטרי ביה משום דבבנו מעיו. וכדכתב רש"י בכתובות (יח.). ד"ה אלא הכא. והא דמוקי ליה פלוגתייהו בקטן, משום דלישנא דטענת עצמו בקטן משמע, דבגדול לא מיקרי טענת עצמו. אמנם הקשה, אמאי הוצרכו למימר אלא בדרכה קמפליגי, הוי ליה לשנויי דכיון דמכח נתינת האב הוא בא, שפיר מיקרי טענה. ועיין לעיל אות יג.

טז) גמ', הכא דאמר ברי לוי. כתב הראב"ד (כג. מדפי הרי"ף), דהאי ברי לא איירי דאמר בפני אופית ליה, או בפני אודית ליה, דבכהאי גוונא טענת עצמו היא. אלא טוען בברי דאביו ציוה לו לפני מיתתו. והריטב"א הקשה, היאך חשיב טענת ברי מאי דאמר דאביו ציוה לו, הא ליכא לא ראייה ולא ידיעה. ומשום הכי ביאר, דאיירי באומר בפני הודית לאבי בשעת מיתתו, ומכל מקום סברי רבנן דבבנו מעיו, משום דאיכא למימר דאביו עשה עמו שיודה לו בפני בנו כדי להעשירו בפניו.

יז) גמ', להקדש ליפרע מנכסי הקדש. הקשה הריטב"א, הא קיימא לן דהקדש מפקיע מידי שיעבוד. ותיירץ, דדוקא קדשי הגוף מפקיעין מידי שיעבוד, אבל קדשי בדק הבית דקדושת דמים נינהו, אינו מפקיע מידי שיעבוד.

יח) מתני', שומר חנם אינו נשבע. כתבו התוס' ד"ה שומר חנם, דהוא הדין דאם פשע שאינו משלם. אמנם הרמב"ם (פ"ב משכירות ה"ג) כתב, דדוקא משבועה פטרו הכתוב, אבל אם פשע משלם, דכל הפושע מוזק הוא. והראב"ד (שם) השיג על דבריו, דאם הפושע מוזק הוא, אמאי פטר לפשיעה בבעלים. ועוד, דכי היכי דבפרשת שומר שכר מיעט רחמנא אף מדיני התשלומים, הוא הדין דבשומר חנם מיעט רחמנא אף מדיני התשלומים.

יט) מתני', עשר גפנים טעונות מסרתי לך. הקשה הריטב"א, למאן דאמר הילך פטור, אמאי מחייב הכא. ותיירץ, דאיירי במודה לו בחמש ואומר דבצרן, ואף דעתה הוו מטלטלין גמורים, מכל מקום אזלינן בתר שעת נתינה דמחוברין היו, וכדאמרינן בבבא מציעא (ה). גבי מיעוט שבועה מקרקעות דלמאן דאמר הילך פטור, איירי בחפר בה בורות שיחין ומערות, דאף דעתה תביעת מטלטלין היא, מכל מקום אזלינן בתר שעת הפיקדון. אמנם הרשב"א כתב, דכיון דעתה במטלטלין הודה לו, חשיב הודאת מטלטלין. ומתניתין איירא בגוונא דלא בצר אלא חמש, ותבעו את עשרת הגפנים והעבנים שבצר, והשיב לו דרק חמש טעונות מסר לו ובצרן, וחמש הטעונות לא היו דברים מעולם, דלר' מאיר דהעומדות להיבצר כבצורות דמיין, חשיב כטוענו כלים וקרקעות, וכיון שהודה במקצת קרקעות ובמקצת כלים, ולא הילך הוא דהא בצרן, חייב שבועה. ולרבנן דלאו כבצורות דמיין, חשיב כטוענו קרקעות גרידא וליכא שבועה.

כ) מתני', אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ובמשקל. כתבו התוס' לקמן (מג). ד"ה אלא על דבר, דילפינן לה מדכתיב "שלמה", וכדדרשינן מינה בבבא קמא (סג): למעוטי דבר שאינו מסוים. אמנם במכילתא (משפטים פרשה טו) דרשו לה מדכתיב "כסף או כלים", מה כסף שדרכו להימנות, אף כלים שדרכן להימנות, מכאן אמרו כל טענה שאינה במדה במשקל ובמנין אינה טענה. ועיין בתוס' הרא"ש לקמן (מג). דכתב, ד"מכסף וכו'" ליכא למילף, דהא אמרינן לעיל (לט): דלרב אייתר "כסף" למילף מינה דבעינן כפירת שתי כסף.

כא) מתני', והלה אומר איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל. הקשה הר"ן

דהא דוקא לענין פרעון פסלם, ואפוכי מטרתא למה לי. וכתב, דשמא אף הסמ"ע לא התכוון לטענת לא היו דברים מעולם, אלא כוונתו דבטענת סיטראי נאמן אפילו להכחיש העדים.

ט) גמ', שם. כתב הבעל המאור (כב. מדפי הרי"ף), דאיכא מאן דאמר, דדווקא בעדי פרעון אינו נאמן, אבל אם יביא עדי הודאה, שפיר מהני. ותמה, דאי מהני עדי הודאה, אמאי לעיל (מא): גבי האומר אל תפרעני אלא בפני תרי דתנו הלכתא, דבתר דהודה המלוה בפני רב נחמן, אמר לו רב נחמן דאנא ורב ששת תנו הלכתא, ויכול לקיים תנאו בפניהם, תיפוק ליה דהוו עדים על הודאה. אמנם הרמב"ן במלחמות (שם) דחה הראייה, דאי משום קיום תנאו, ללוה היה למימר ולא למלוה, אלא מילתא דעלמא הוא דאמר. וסיים, דלענין דינא תליא בלשונו, דאם אמר "אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני", שפיר מהני עדי הודאה, דהא רק לענין פרעון פסלם. אבל אם אמר "מהימנת לי כל דאמרת דלאו פריע הוא", אף עדי הודאה לא יועילו.

י) גמ', שם. כתב בשו"ת הרי"ם מיגאש, דאם פרע בפני שנים והעידוהו שפרע, דינו כשתי כתות המכחישות זו את זו, ואוקי ממונא בחזקת מריה, ואם יש ביד התובע שטר, ישאר בחזקתו. והריטב"א כתב, דכשאמר מהימנת לי כבי תרי, פסל לכל בי תרי דעלמא, ושפיר נאמן.

יא) גמ', אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן וכו'. כתב הרי"ם מיגאש, דהני מילי במידי דבעינן טענת תובע, אבל בשבועת השומרים וכן בשבועת המשנה, דאף בלא טענת תובע איכא חיוב שבועה, שפיר נשבעין אף לקטן. ואף דהאי קרא ד"כי יתן איש" דילפינן מינה למעט קטן בשבועת השומרינן כתיב, מכל מקום מאי דכתיב "וכי יתן איש" א"כי הוא זה" דקתני התם קאי. ובחידושי הרמב"ן הקשה, הא גבי שומר שכר דלא כתיב "כי הוא זה" נמי כתיב "כי יתן איש אל רעהו", אלא ודאי דאף משבועת השומרינן פטר רחמנא. וסיים, דקרוי לומר דאף מחיובי שומרינן פטרה רחמנא נתינת קטן.

יב) גמ', אמר רב בשטענו קטן והאמרת אין נשבעין על טענת קטן. ביאר המהרש"ל, מאחר שאין נשבעין לקטן על טענת עצמו אם לא שבא בטענת אביו, אם כן טענתו כמאן דליתא דמי והוי כטענת עצמו והוי משיב אבידה.

דף מב ע"ב

יג) גמ', אלא בדרכה קמפליגי. כתב רש"י בר"ה אלא, דלעולם בטוענו קטן איירי, ומשום דאין טענתו בעלמא חשיבא קרי לה טענת עצמו, והכא איירי דבא מכח נתינת האב. והקשו התוס' בכתובות (יח.). ד"ה אלא הכא, דהעיקר חסר מן הספר. ועוד, דבבבא קמא (קו): ממעטינן נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול, והוא הדין דיש למעט נתינת גדול ותביעת קטן. ומשום הכי ביארו, דבאמת בגדול איירי, וכיוון דבא בטענת אביו קטן קרי ליה, ומאי דקרי ליה טענת עצמו לאו משום דבהודאת עצמו איירי, אלא דכיון דבבנו מעיו קרי ליה הכי, ומאי דקאמר ר' אליעזר בן יעקב פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו, לדבריהם דרבנן קאמר, דאילו לדידיה דאינו מעיו, שפיר קרי ליה טענת אחרים.

יד) גמ', מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע. פירש רש"י בבבא מציעא (ג). ד"ה מפני מה, דקשיא ליה אמאי לא חשבו כמשיב אבידה ויפטר. וכתב הר"ן (כב. מדפי הרי"ף), דהא דפשיטא לרבה דכופר הכל פטור, היינו מהא דכתבה תורה חיוב שבועה גבי מודה במקצת, דאי בכופר הכל נמי איכא חיוב שבועה, לכתוב חיוב שבועה בסתמא.

ז) מתני', והלה אומר סלע הלויטני עליו ושלשה דינרים היה שוה חייב. הקשה בחידושי הרמב"ן, אמאי חייב שבועת מודה במקצת, הא אם איתיה למשכון בידו דמלוה, אין הלווה חייב כלום עד שישביב לו משכונו, או שישבע עליו שבועת השומרין, וכיון דאין ידוע אם אבד או לאו, הוי כאומר חמישים לית לך וחמישים איני יודע, דקיימא לן דפטור. ותיירץ, דגם אם אבד המשכון חייב הלווה לשלם את חובו, אלא דיכול לעכב הפרעון עד שישביב המלוה המשכון או ישבע עליו, וכשמודה דשלשה דינרים היה שוה ואיכא הודאה בעיקר החיוב שפיר חשיב מודה במקצת.

ח) מתני', ומי נשבע מי שהפקדון אצלו. העיר התוס' יו"ט, הא לאו בפקדון איירי הכא, אלא במשכון, ואמאי לא תני "מי שהמשכון אצלו". ותיירץ, דאתי לאשמועינן דאף בפקדון מי שהפקדון אצלו נשבע תחילה, והיינו שבועה שאינה ברשותי וכדמסקינן בגמ'. והקשה הגרע"א (בתוספותיו למשניות), הא מתניתין לאו בשבועה שאינה ברשותי איירי, ואדרבה, מתניתין במאמינו איירי, וכדמוכח מסיפא דרישא. ומשום הכי ביאר, דאתי לאשמועינן דהמשכון כפקדון בעלמא הוא, ולא אמרינן דכל שהמלוה לא השיב את המשכון, אין הלווה חייב לפורעו, ולא חשיב מודה במקצת, וכדיביאר הרמב"ן (עיין באות הקודמת).

ט) מתני', שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון. ביאר הרמב"ם בפירוש המשניות, דנקט האי טעמא דשמא יוציא הלה את הפקדון, משום דשייך בכל גווני, אבל הטעם דשמא עיניו נתן בה דהוא עיקר הטעם דחייבו להישבע שאינה ברשותו, לא שייך בכל גווני. וביאר התוס' יו"ט, דהיינו דברים המצוים לקנות כמותם בשוק, דלא חיישינן שמא עיניו נתן בה, וכדכתב הרמב"ם (פ"ו משאלה ה"א).

דף מג ע"ב

י) גמ', מאי רישא סיפא דרישא וכו'. כתב הרשב"א, דלטעמיה דרש"י לעיל (עמוד א) ד"ה ויוציא הלה דחיישינן שמא יפסלנו לעדות ולשבועה, על כרחך דהכא איירי באינו מאמינו, דאי במאמינו הא ליכא חיוב שבועה דאינו ברשותו. אבל לטעמיהו דתוס' (שם) ד"ה ויוציא דנמצאת שבועה לבטלה, אף במאמינו לא משביעים ללוה, דאכתי איכא למיחש דיוציא הלה את הפקדון ונמצאת שבועתו לבטלה.

יא) גמ', אבד קתא דמגלא אבד אלפא זוזי. כתב בחידושי הרמב"ן, דאף דאמר שמואל דאבד מעותיו, היינו דווקא באבד, אבל היכא דנאנס, דינו כשומר שבר נשבע ונוטל חובו. והלחם משנה (פ"י משכירות ה"א) דייק מדברי המגיד משנה (שם), דסבירא ליה דאף אם אבד באונס הפסיד מעותיו. וביאר, דהכי דעתו דכל שאינו משיב לו המשכון אינו פורע לו את חובו. [ועיין בשיטה מקובצת (בבא מציעא פב.) שכתב סברא זו בשם תלמיד רבינו פרץ]. אמנם תמה, דבבבא מציעא (פב.) תלינן לפלוגתא דר' עקיבא ור' אליעזר גבי המלוה על המשכון, האם דינו כשומר שבר או כשומר חנם, בדשמואל, ואי נימא דשמואל אפילו באונסין איירי, אמאי אמרינן במתניתין דהוי רק שומר שבר. ועיין שם שהאריך. ועיין באות הבאה.

יב) גמ', שם. כתב בחידושי הרמב"ן (בבא מציעא פב.), דשמואל לא אתי למימר אם דינו של מלוה על המשכון כשומר חנם או כשומר שבר, אלא אתי למימר דדין המלוה על המשכון היכא דאינו שוה ככל החוב, שוה לדין המלוה על המשכון דשוה ככל החוב, והאי אבד דקאמר, היינו כל אחד לפי

(כד. מדפי הרי"ף), אמאי לא חשיב הודאה בדבר שבמדה, הא עתה שרואין את הפירות, הודאתו ידועה. ותיירץ, דבעינן דמשעה שיצאה הודאה מפיו תהיה מבוררת במדה, ולא מהני מה שלאחר זמן הוברר דהודאתו הוי בדבר שבמדה.

יג) גמ', יצאו שטרות. הקשה התוס' הרא"ש, למאן דלא דאין דינא דגרמי, מה הוצרך למעט שטרות מתשלומי כפל, הא אפילו שרפן פטור. ותיירץ, דכיון דאי איתנהו בעינייהו חייב להחזירם, הוי אמינא דאם נמצאת הגניבה בידו, ישלם שנים.

דף מג ע"א

א) גמ', הכא בענבים העומדות להיבצר וכו'. כתב הר"י מייגאש, דדוקא לענין שומר אמרינן דענבים העומדות להיבצר לאו כבצורות דמיין, דכיון דמסרן לשמירה כשהן מחוברין, הוי להו כקרקע, דהא לאו לתולשן יהיב ליה. אבל המוכר ענבים העומדות להיבצר, כיון דלמיתלשיה קיימי, דינם כמטלטלין בין לענין אונאה ובין לענין שבועה, דהא קיימא לן דכל העומד להיבצר כבצור דמי. ועיין תוס' ד"ה כבצורות.

ב) גמ', כללו של דבר לאתווי מאי וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי לא הקשו מפשטא דברייתא, דקתני עד שיטעננו בדבר שבמדה ויודה לו בדבר שבמדה. ותיירץ, דאי מפשטא דברייתא, הוי אמינא, דכיון דקתבע מיניה בית ידוע, והשיב לו בזה הבית ואנו רואין כמה חסר, שפיר חשיב טענה והודאה בדבר שבמדה. אבל מכללא שפיר איכא למימר דאתי לאתווי היכא דלא פירשו להדיא המדה.

ג) תוס' ד"ה אלא אמר רבא, בתוה"ד, ויש לומר דבשאיין חסירה אלא מעט וכו'. כתב הסמ"ע (סימן פח סקמ"ה), דגם בשאינו מלא לגמרי נקרא בלשון בני אדם "בית מלא", ואין תביעתו ידועה. והט"ז (שם סכ"ד) כתב, דאי תביעתו אינו תביעת דבר שבמדה, אמאי הוצרך רבא למימר דבכהאי גוונא פטור משבועת מודה במקצת משום דבעינן דאף ההודאה תהיה בדבר שבמדה, תיפוק ליה דהתביעה לא היתה בדבר שבמדה. ומשום הכי ביאר, דוודאי אף בכהאי גוונא חשיב תביעת דבר שבמדה, משום דהכי קרי לה אינשי. ודוקא משום דאמר הנתבע איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל, דאף לו לא ברירא המדה, בהא אמרינן דכיון דאף אחר המדידה אין ניכר מה שביניהם, לא חשיב הודאה בדבר שבמדה.

ד) בא"ד, אי נמי בעינן שיזכיר מדה בהודאתו. הקשה המהרש"א, דאכתי תקשי אמאי תני במתניתין זה אומר עד הזיו וזה אומר עד החלון, ולא תני זה אומר בית מלא וזה אומר עד החלון. וכתב הרש"ש, דהאי "אי נמי" לאו שינויא בפני עצמו, אלא כוונתם דברישא פטור מחמת שני טעמים אלו. ועיין בט"ז (סימן פח סכ"ד), דכתב דתירוצו קמא פליג אתירוצו בתרא.

ה) גמ', ומאי שנא מנורה גדולה ומנורה קטנה מה שטענו לא הודה לו. הקשה הגרע"א (בגליון הש"ס), מנין דמשום מה שטענו לא הודה לו פטרינן הכא, דלמא משום דלאו הודאה בדבר שבמדה פטרינן ליה. וכתב הרש"ש, דמדהקדים תנא כופר הכל, שמעינן דאף הכא דפטור היינו משום דמה שטענו לא הודה לו, והוי כופר הכל.

ו) גמ', שאני מנורה הואיל ויכול לגררה. ביאר הריטב"א, דמנורה בת עשר ליטרין ובת חמש ליטרין, לאו בגדולה וקטנה איירי, אלא בעבה ובדקה, ושפיר אמרינן דכיון דיכול לגררה הוי הודאה ממין הטענה.

ד) גמ', ותיסברא אימור דאמר ר' יצחק שמשכנו שלא בשעת הלואות. הקשה הריטב"א, הא בריש סוגיין נקטינן בפשטות דר' עקיבא ור' אליעזר בדר' יצחק פליגי, אף דאיירו במשכנו בשעת הלואות, והיכי מקשינן הכא "ותיסברא". וביאר, דמאי דאמרינן דפליגי בדר' יצחק, לאו אמירא דר' יצחק קאי, דהא ר' יצחק לא איירי בשעת הלואות, אלא פליגי האם קונה משכון כדר' יצחק אף בשעת הלואות, ועלה מקשינן, דכיון דר' יצחק לא קאמר להדיא דקונה אף בשעת הלואות, מהיכי תיתי לומר כן.

ה) גמ', בשעת הלואותו מי אמר. ביאר הר"י מייגאש, דדוקא שלא בשעת הלואותו איכא למימר דבההיא הנאה דמנטר ליה ממונא במשכון דשקיל מיניה, הוי עליה שומר שכו. אבל הלווהו מעיקרא על המשכון דאכתי לא נפיק ממונא מתחת ידו, ליכא הנאה. ובחידושי הריטב"א ביאר, דכשהוא נותן המשכון מעצמו, אינו נותנו אלא לשיעבוד בעלמא, אבל שלא בשעת הלואותו דשליח בית דין ממשכנו, רחמנא אקנייה ניהליה בעל כורחו דלווה.

ו) גמ', שם. כתב הרמב"ן (בבא מציעא פב). דקשיא להו לרבנן קשיא, מהא דאמרינן בגיטין (לז). דהמלוה על המשכון אין השביעית משמטתו משום דר' יצחק, והתם בשעת הלואותו איירי. וכן הקשו מהמבואר בפסחים (לא): דהמלוה את הנכרי על חמצו לאחר הפסח אסור בהנאה, משום דקני לה כדר' יצחק, אף דהתם בשעת הלואותו איירי. וכתב, דמאי דאמרינן בסוגיין ד"בשעת הלואותו מי אמר", היינו דלא שמעינן ליה להדיא דאמר הכי, אבל וודאי דאליבא דאמת שפיר איכא למימר דאף דקרא במשכנו שלא בשעת הלואותו איירי, ילפינן מינה אף למשכון בשעת הלואותו.

ז) [תוס' ד"ה שומר, בסוה"ד, והשתא הא דאמרינן בפרק קמא דפסחים. לכאורה לדברי הרמב"ן לעיל (מג: אות יב), יש לדחות דאינה ראייה, דהא שמואל שפיר מצי סבר כרבה דשומר אבידה הוי שומר חנם, ואבד דקאמר היינו בפשיעה. ומשום הכי הוצרכו לר' יצחק, אבל בכל חיוב אחריות דגניבה ואבידה, אף בלאו ר' יצחק הוי כשלו וחיוב לבערו (ח.ו.ו.)]

דף מד ע"ב

ח) גמ', ורב יוסף אמר כשומר שכו. פירש רש"י ד"ה כשומר שכו, דהכא נמי מלוה על המשכון מצוה קעביד. כתב הש"ך (סימן עב סק"י), דמדברי שו"ת הרשב"א (ח"ג סימן נב) מבואר, דחשיב שומר שכו משום דבשעת הלואותו נפטר מליתן פרוטה לעני. וכן נראה נמי מתשובת הרא"ש (כלל צ סימן ג). אמנם התומים (שם סק"ו) כתב, דלדברי הרא"ש אינו משום שעת ההלוואה, אלא משום שיטוח וניעור הפקדון. והקשה הנתיבות המשפט (שם סק"ז), דאי משום שיטוח וניעור חשיב שומר שכו, אף אי נימא דמלוה על המשכון הוי שומר חנם, מ"מ יחשב שומר שכו משום דמחויב בשיטוח וניעור. ותירץ, דדוקא משום דעביד מצוה ומשום המצוה מחויב בשיטוח וניעור חשיב משום הא שומר שכו, אבל אי לאו משום המצוה לא חשיב שומר שכו, דהא ליכא מאן דחייבו לקבל פקדונות ולנערם ולשוטחם. ועיין באות הבאה.

ט) גמ', שם. כתב בחידושי הריטב"א (בבא מציעא פב). דודאי משום מצוות הלואותו לעני אינו נפטר מליתן פרוטה לעני, דהא דוקא בזמן שעסק במצוה פטור מן המצוה, דהיינו דכשהוא מטפל במשכון לנערו נפטר מליתן פרוטה לעני. ולא בזמן שמקיימה. אמנם הקשה, דאי הכי, כל שומר חנם יהיה שומר שכו משום פרוטה דר' יוסף, דהא בשעה שמנערה מצוה קעביד. ותירץ, דכיון דמשום שמירה מחויב לנערה, אנן סהדי דלא נחית אלא להיות

ענינו, דאי דינו כשומר חנם, איירי באבד בפשיעה, ואי בשומר שכו איירי נמי באבד באונס.

יג) גמ', אבל קתא ונסכא לא. כתב בחידושי הריטב"א, דכי היכי דאת הנסכא לא קיבל אלא בשוויו, אף את הקתא לא קיבל אלא בשוויו. [אמנם מהתוס' ד"ה אבל נראה, דהקתא למשכון והנסכא לפרעון].

יד) תוס' ד"ה אבל קתא ונסכא לא, בתוה"ד, אבל ר' עקיבא לא חשיב אסמכתא. ובחידושי הריטב"א ביאר, דדוקא היכא דגזים בתשלום אמרינן דאסמכתא היא, אבל הכא דלא גזים אלא בשמירה, דמקבל עליו לשומרו כשומר שכו, הוי כשומר חנם המתנה להיות כשומר שכו, דשפיר מהני תנאו, וחיוב בתשלומים כפי האחריות שקיבל עליו. [ומבואר מדבריו, דטעמא דשמואל דאבד קתא אבד אלפא זווז, מחויב שומר הוא, ולא דהוי תנאי דאינו פורע עד ששייב לו המשכון וכדכתב הלחם משנה (לעיל אות יא)].

טו) בא"ד, והשתא נמי ניחא הא דקאמר דכולי עלמא לית להו דשמואל. והרמב"ן (בבא מציעא פב). כתב, דלאו מילתא הוא, דהא שמואל שפיר מצי סבר דמלוה על המשכון שומר חנם הוא וכדעת ר' אליעזר, ומאי דלא אמרינן דכולהו אית להו דשמואל, היינו משום דלית הלכתא כשמואל.

טז) בא"ד, ההיא דערבון לענין איסור מיתשיל. העיר הרש"ש, נהי דהתם לענין מי שפרע איתשיל, הא כיון דמחמת ממון אתא, ואי לאו ממון ליכא איסור, אמאי חשיב מידי דאיסורא, דאי לא אזלינן בתר שורש הנידון דהוא הממון, תיקשי בכל ממון אמאי חשיב ספיקא דממונא, הא נפקא מינה הוא נמי לענין איסור לא תגזול.

יז) גמ', אי רשוי שיעור זווזי מאי טעמא דר' אליעזר. כתבו התוס' (מד). ד"ה מאי לאו, דהיינו משום דכולהו אית להו דר' יצחק, וסלקא דעתין דאפילו בשעת הלואותו. והתוס' הרא"ש כתב, דהיינו משום דסבירא להו כר' יוסף דהוי שומר שכו. אמנם תמה, מנלן דכולהו סברי כר' יוסף, וכן תמה דמה חילוק איכא בין שוה ללא שוה, וכדקשו התוס' בד"ה מאי לאו.

דף מד ע"א

א) גמ', דאמר ר' יצחק מנין לבעל חוב שקונה משכון. כתבו התוס' בד"ה מכאן, דלאו להתחייב באונסין קאמר, אלא הוי כשומר שכו. אמנם רש"י בבבא מציעא (פב). ד"ה שקונה כתב, דקונהו לכל מילי ואף להתחייב באונסין. וכן כתב הבעל המאור (כה. מדפי הרי"ף). ותמה בחידושי הריטב"א, הא כל ההנאה של הלוה, ואמאי יתחייב המלוה באונסין. ועוד, הא אמרינן בבבא מציעא (פ:). דהמלוה על המשכון שומר שכו הוא מדר' יצחק. אלא ודאי דלא קאמר דכשומר שכו הוא אלא להתחייב עליו בגניבה ואבידה, והאי "קונה" דקאמר ר' יצחק, היינו דיש בשיעבוד קנין הגוף, שיכול לקדש בו את האשה, וכן שאינו נעשה מטלטלין אצל יתומים, ואין השמיטה משמטתו.

ב) תוס' ד"ה מכאן לבעל חוב, אלא הוי כשומר שכו. הקשו התוס' בבבא מציעא (פב): ד"ה אימור, אמאי חשיב שומר שכו, הא אי קני קנין גמור, יתחייב אף באונסין, ואי לא קני קנין גמור, אף כשומר שכו לא יתחייב. ותירצו, דבההיא הנאה שיכול לקדש אשה במשכון, חשיב שומר שכו עליו.

ג) בא"ד, שם. כתבו התוס' (להלן) ד"ה שומר, דאף דמדר' יצחק אינו חייב אלא בגניבה ואבידה, מכל מקום קני ליה טפי מכל שומר שכו. וביאר הקובץ שיעורים (פסחים אות יח), דהוא בעלים על ערך החפץ ולא על גופו.

כתובתה וכו'. ובחידושי הרמב"ן תירץ, דלא קתני הכא אלא הנהו דמסברא הוה אמינא דאין נוטלין כלל, ואמרו חכמים שיכולים להשבע וליטול. אבל הנהו דלקמן מסברא היה להם ליטול בלא שבועה כיון דנקיטי שטרא, ורבנן תיקנו שלא יטלו אלא בשבועה. וכן כתבו התוס' בכתובות (פ:) ד"ה ישבע, ודייקו התוס' דמדקתני הכא "ואלו נשבעין ונוטלין", משמע שהתקנה שיכולים לישבע וליטול, ואילו בפוגמת והדומה לה, קתני לא יפרעו אלא בשבועה, כלומר להתקנה להצריכם שבועה. ואף דגבי שכיר אמרינן בגמ' לקמן (מה:) דהיה לו ליטול בלא שבועה, והשבועה אינה אלא להפיס דעתו של בעל הבית, הוא גופא חידוש, דמסברא הוה אמינא דהוה כשאר כופר הכל כיון דטוען ברי, והחידוש הוא דחשבינן ליה כאומר איני יודע. והרמב"ן כתב בסוף דבריו, דנראה ד"אלו נשבעין ונוטלין", קאי אכולה מתניתין, ואף אפוגמת וחברותיה. והא דקתני בהו לישנא ד"כשם שאמרו וכו'", היינו משום שנשנו בכתובות (פז:).

יד) בא"ד, דלא חשיב אלא הנהו שאין כנגדן ראויין לישבע. ביארו התוס' בבבא מציעא (לד:): ד"ה שמוא, דהיינו, דאין ראויין מחמת דאיכא רגלים לדבר שלא כדבריהם, או מחמת שאינן יודעים.

טו) מתני, נגזל כיצד היו מעדיין אותו שנכנס לביתו למשכנו שלא ברשות וכו'. כתב הרמב"ם (בפ"ג מגזילה ה"ז) דמלוה שנטל משכון מהלוה שלא ברשות, מיקרי גזלן. ונפסל מחמת כן לשבועה כמו שכתב שם בפ"ד ה"ז]. וכתב המגיד משנה, דמקורו ממתניתין דהכא, דקתני "הנגזל כיצד וכו'". ובהשגות הראב"ד שם פליג, וכתב, דלא מיפסל משום הכי, ובמתניתין מיירי דאישתכח שלא היה חייב לו כלום, אי נמי דמיירי דמכחיש עדים, ולהכי אינו נשבע. וכן כתב הטור (בסימן ז, ג) בשם רב האי גאון. וכתבו הט"ז (סימן צ סוף סעיף א), והש"ך (שם ס"ק א), דטעמא דלא נעשה כמו גזלן, משום דלא משמע לאינשי איסורא בהכי.

שומר חינוך, אבל הכא דמשום מצוה באה לו, שפיר אמרינן דמשום פרוטה דר' יוסף חשיב שומר שכר.

י) גמ', והכא במלוה צריך למשכון קא מיפליגי. פירש רש"י ד"ה צריך למשכון, להשתמש בו ומנכה לו מן החוב. הקשה בחידושי הרמב"ן (בבא מציעא פב:), דאי איירי במנכה לו מחובו, הא הוה שוכר ודינו כשומר שכר. ותירץ, דאיירי בכלל ימי משכנתא, ואפילו הכי משום מצוה הוה שומר שכר אליבא דר' יוסף. וכן הקשה הש"ך (סימן עב סק"א). ותירץ, דדוקא היכא דהתנה עמו מעיקרא על מנת שישתמש וינכה לו מן החוב, חשיב שוכר, אבל היכא דרק אם ירצה ישתמש וינכה לו מן החוב, לא חשיב שוכר כל זמן דאכתי לא השתמש.

יא) גמ', שם. עיין ברש"י ד"ה צריך למשכון, ובתוס' ד"ה במלוה מה שפירשו. ובחידושי הריטב"א (בבא מציעא פב:). פירש, דהאי מצוה דאיירי הכא, היינו השיטוח והניעור דעביד במשכון, וקא מיפליגי האם במה דמנערו ומשטחו עביד מצוה, או דלמא דכיון דלצרכו עושה כן דהא יכול להשתמש בה, לא חשיב עביד מצוה ולא הוה שומר שכר.

יב) תוס' ד"ה רוב יוסף אמר, ואם תאמר דאמרינן בראש השנה וכו'. השער המלך (פ"ח מלוכלב ה"א) הביא מדברי הרשב"א, דמאן דסבר מצוות לאו ליהנות ניתנו, היינו, דאף הנאה הנגרמת מעשיית המצווה לא חשיב הנאה. וכתב שם בהגהות טעם המלך, דלדבריו תתיישב קושית התוס', דהא אף פרוטה דר' יוסף לאו הנאה הוה להאי מאן דאמר, ושפיר אמרינן דלדידיה הנודר מן המעין מותר לטבול בו.

פרק כל הנשבעין

יג) תוס' ד"ה כל הנשבעין, ואלו, בתוה"ד, וכל הני דתנן וכו' הפוגמת

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חנוכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>